

Μιχάλης Μακρόπουλος

Ἡ θάλασσα

Νουβέλα

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Α' Μέρος, Τὰ πράγματα	13
Β' Μέρος, Τὸ ταξίδι	45
Γ' Μέρος, Ἡ θάλασσα	65

Στὸν Γιάννη καὶ τὴ Μαριαλένα,
ἀγαπημένους φίλους

Στὸν Νίκο καὶ τὴ Μάχη,
φίλους ποὺ ἀγαποῦν τὴ γραφὴ καὶ τὴ φύση

*Και εἶδον οὐρανὸν καινὸν καὶ γῆν καινὴν· ὁ γὰρ
πρῶτος οὐρανὸς καὶ ἡ πρώτη γῆ ἀπῆλθον, καὶ ἡ
θάλασσα οὐκ ἔστιν ἔτι.*

Ἀποκάλυψις Ἰωάννου, 21,1

[...]

Πάλευα νὰ κρατήσω τὰ πράγματα καὶ τὰ ἔχανα προτοῦ κὰν τὰ χάσω. Ὁ Λάμπρος δὲν πολυκαταλάβαινε τί γινόταν, ἀλλὰ ἔνιωθα κάθε στιγμή τὸν πατέρα καὶ τὴ μητέρα νὰ μ' ἀποχαιρετοῦν. Ἕνας ἀποχαιρετισμὸς κρυβόταν στὸ μελάτο αὐγὸ ποῦ μοῦ καθάριζε ἡ μητέρα μου καὶ στοὺς κόμπους ποῦ ἔχε δέσει ὁ πατέρας μου στὴν κούνια ποῦ μᾶς ἔφτιαξε στὸν κῆπο. Κουνιόμουν πάνω κάτω, πάνω κάτω, ὀλοένα πιὸ ψηλά, ὥσπου ἀνάμεσα στὰ πόδια μου φαινόταν, μικρὴ, ἡ καμινάδα τοῦ ἀντικρινοῦ σπιτιοῦ. Κάθε φορὰ ποῦ ἔφτανα στὴν κορυφὴ τῆς ταλάντωσης, γιὰ μία στιγμή ἔλεγα πὼς θὰ κοκάλωνα ἐκεῖ, κι ὁ χρόνος μαζί μου· θὰ ἔμενα γιὰ πάντα ἔτσι, μὲ τὸ φουστάνι μου ἀνεβασμένο καὶ μὲ τὰ πόδια ψηλότερα ἀπ' τὸ κεφάλι, στραμμένη πρὸς τὸν οὐρανό· μὰ ἔπειτα ἔπεφτα ξανά. Τὰ σχοινιὰ τῆς κούνας ἔτριζαν πριονίζοντας τὶς μέρες καὶ τὶς βδομάδες, ὥσπου ἦρθε ἡ στιγμή νὰ φύγω.

Οἱ ὑπόγειες πόλεις εἶχαν ἀρχίσει νὰ φτιάχνονται ἀφ' οὗ διαπιστώθηκε ἡ σχέση ἐκείνης τῆς μετάλλαξης μὲ τὴν ἀνοσία στὴ «νόσο τοῦ μετεωρίτη». Ἡ γῆ ἀποπάνω θὰ ἔμενε στὴν κυριότητα τῶν νεκρῶν.

Ἐβλαβα ἕνα φουστάνι μὲ βαθιὲς τσέπες καὶ τὶς γέμισα ὡς ἀπάνω. Μὲ τὸ ζόρι καταφέραμε νὰ κλείσουμε τὸ

φερμουάρ του παλιού σάκου που πήρα μαζί· λέγαμε ότι θα ξηλωνόταν, αλλά άντεξε. Τότε, ήταν άκόμα ζωντανοί και οί τρείς, μά είχαν συμβεί άλλοι πέντε ανεξήγητοι θάνατοι στην περιοχή, μετά του Θωμά Χ. Ήρθε ένα αυτοκίνητο και μέ πήρε. Τους άφησα πίσω, παντοτινά καταδικασμένους στη φωτογραφική άκίνησία ενός όριστικού άποχαιρετισμού. Έξω από τὸ τζάμι περνούσαν δέντρα που ήταν άπλῶς δέντρα, και στὸν οὐρανὸ ταξίδευαν σύννεφα που ήταν άπλῶς σύννεφα.

[...]

Στην υπόγεια πόλη σβήναμε τὸ φῶς για νά κοιμηθοῦμε, ὅμως οί δημόσιοι χῶροι ήταν ὁμοίομορφα φωτισμένοι πάντα· οί άποχρώσεις, στὰ ροῦχα, στὰ φαγητά, στίς κόρες τῶν ματιῶν, ήταν μιὰ ξεπλυμένη άπομίμηση τῶν χρωμάτων που διατηροῦσα στη μνήμη μου και στὰ ὄνειρά μου. Μόνο στίς ταινίες στὸν κινηματογράφο, μες στὸ σκοτάδι τῆς αίθουσας, έβλεπα τὰ χρώματα βαθιὰ και καθαρά ὅπως τὰ θυμόμουν· νά, σάν τὸ καφέ στὸ μαντίλι ἐκείνου του κοριτσιού, που 'χε τὸ κεφάλι του άκουμπισμένο σ' ένα τραπέζι και, μέ τὴ δύναμη του νοῦ μονάχα, ή τῆς πίστης, είχε κινήσει από μακριὰ δύο ποτήρια κι ένα βάζο. Θα μπορούσα νά είμαι ἐγὼ τὸ κορίτσι, μέσ' από τὴ δανεικὴ μνήμη τῶν εικόνων. Μέ τὸ βαθύ του βλέμμα μέ κοιτοῦσε από ένα δικό μου παρελθόν.

Τὰ μάτια τῶν κατοίκων στην υπόγεια πόλη έδειχναν ρηχά.

***

Ἐκεῖ πού κουβέντιαζα μιὰ φορὰ μὲ τὴν Ἰωάννα, μετὰ τὴ δουλειὰ στὰ θερμοκήπια, ξαφνικὰ τὴν κοίταξα κατὰματα γιατί εἶχε σταματήσει νὰ μιᾶ κι ἀναρωτήθηκα πῶς νὰ ἔδειχναν τὰ μάτια της στὸ φῶς τοῦ ἥλιου. Στὰ καλὰ καθούμενα, αὐτὴ ἡ ἀσήμαντη ἀπορία γέννησε μιὰ ἀβάσταχτη ἐπιθυμία, καὶ τὴ ρώτησα:

«Ἰωάννα, σκέφτηκες ποτὲ νὰ φύγεις;».

«Ποῦ νὰ πάω;»

«Πάνω. Ἔξω».

«Ναί», μοῦ ἔπε. «Τό ἔχω σκεφτεῖ».

«Καὶ τὸ σκέφτεσαι ἀκόμα;»

«Τὸ σκέφτομαι συχνά· ἀλλὰ δὲν τ' ἀποφασίζω».

Κρατοῦσε στὸ ἓνα χέρι μιὰ τομάτα καὶ στ' ἄλλο ἓνα μαχαίρι. Οἱ τομάτες ἀπ' τὸ θερμοκήπιο ἦταν ἀγλυκες, στεγνές, μὲ κοκκινωπὴ σάρκα πού καὶ τότε ἀκόμα, ὕστερα ἀπὸ τόσα χρόνια, μὲ ἀναγούλιαζε ὅταν τὴ γεύομαι. Ἄρχισε νὰ τὴν κόβει στὴ μέση. Ἡ λεπίδα τοῦ μαχαιριοῦ ἔπαιζε λιγάκι, καὶ τὴν πίεζε μὲ τὸν ἀντίχειρα στὴ βάση της γιὰ νὰ μὴν ξεφύγει καὶ τῆς πληγώσει τὸ δάχτυλο. Βλέποντάς την νὰ κρατᾶει ἔτσι τὸ μαχαίρι καθὼς ἔκοβε τὴν τομάτα, ξαφνικὰ ἄπλωσα τὰ χέρια μου καὶ τὰ ἔκλεισα γύρω ἀπ' τὰ δικά της. Τὸ δέριμα της ἦταν σφιχτὸ καὶ δροσερό.

«Ἄς φύγουμε», τῆς εἶπα.

Οἱ ἄνθρωποι στὴν ὑπόγεια πόλη ἀγγίζονταν σπάνια, ὅμως δὲν τράβηξε τὰ χέρια της.

«Ναί», μοῦ εἶπε, «νὰ φύγουμε».

***

Είχαμε πάρει μαζί γυαλιά από κείνα που φορούσαν οι συντηρητές των πάνελ, γιατί τὰ μάτια μας ἦταν ἀσυνήθιστα στὸ φῶς τοῦ ἡλίου. Στὴν πλάτη εἴχαμε ἓνα σακίδιο μὲ μερικὰ ροῦχα μέσα, λίγο φαῖ, νερό. Ξημέρωνε ὅταν βγήκαμε ἔξω. Κάναμε ἓνα διστακτικὸ βῆμα ὅπως ἂν εἴχαμε κατέβει σ' ἄλλο πλανήτη, μ' ἄλλη βαρύτητα κι ἀτμόσφαιρα. Ἡ Ἰωάννα σήκωσε τὸ χέρι κι ἔβγαλε τὰ σκοῦρα γυαλιά. "Ἐκλείσε τὰ μάτια, τὰ ξανάνοιξε. Πρωτύτερα θὰ ἔχε βρέξει, μύριζε νωπὸ χῶμα. Ὁ ἥλιος πρόβαλε καὶ τὰ χιλιάδες πάνελ τὸν ἀνταύγασαν. Ξανάβαλε τὰ γυαλιά της — καὶ προχωρήσαμε ἀνάμεσά τους.

***

Ὅταν πήραμε τὸν μικρὸ ἀσφαλτόδρομο, βγάλαμε τὰ γυαλιά καὶ δὲν τὰ φορέσαμε ξανά. Ξετυλιγόταν φιδωτὸς ἀνάμεσα σ' ἐγκαταλειμμένα χωράφια, ρημαγμένα κτίσματα, παρατημένα ἀμάξια πὸν σκούριαζαν, χωρὶς λάστιχα, μὲ σπασμένα τζάμια καὶ ξεκοιλιασμένα καθίσματα. Οἱ στύλοι τοῦ ἠλεκτρικοῦ ἔγερναν δεξιά ἀριστερὰ καὶ κάποιοι εἶχαν γκρεμιστεῖ· πάνω στὸ δρόμο ἦταν ἓνας, μὲ μιὰ ἀγελάδα νὰ στέκεται μπροστά του καὶ νὰ διώχνει μὲ τὴν οὐρά της νωχελικὰ τὶς μύγες. Χελιδόνια φώλιαζαν στὸ κουβούκλιο ἑνὸς φορτηγοῦ καὶ πέταξαν μέσ' ἀπὸ τ' ἄδειο πλαίσιο τοῦ παρμπρίζ, καθὼς πλησιάζαμε.

«Θὰ βροῦμε κάποιο χωριό», εἶπα.

Φορούσαμε τὰ μόνια παπούτσια πὸν ἔχαμε στὴν ὑπό-

γεια πόλη. Οί σόλες τους ἦταν λεπτές και νιώθαμε στὰ πέλματά μας ὡς και τὰ χαλίκια ἀκόμα. Ὁ ἥλιος μᾶς ἔκαιγε στὸ μέτωπο, τὰ μάγουλα, τὴ μύτη, τὸ σβέρο. Και δὲν εἶχαμε ἀδιάβροχα, οὔτε κανένα χοντρὸ ροῦχο.

Τὸ μεσημέρι δὲν ἀντέχαμε πιά και καθίσαμε στὴ σκιά ἐνὸς πλάτανου παραμέσα ἀπὸ τὸ δρόμο. Πιὸ κεῖ ἦταν μιὰ ραγισμένη τσιμεντένια ποτίστρα για τὰ ζῶα. Στὸν πάτο, κρατοῦσε ἀκόμα λίγο λασπερὸ νερὸ ἀπ' τὴν τελευταία βροχή. Κάργιες σηκώθηκαν στὸν ἀέρα και σκόρπισαν στὰ γύρω δέντρα ἀλέθοντας μὲ τὰ κρωξίματά τους τὴ λακάδα, ὅταν πῆγαμε ὡς ἐκεῖ για νὰ ρίξουμε λίγο νερὸ στὸ ξαναμμένο μας πρόσωπο. Βγάλαμε τὰ παπούτσια μας και βάλαμε τὰ φουσκαλισμένα μας πέλματα στὸ χλιαρὸ νερό, καθισμένες πλάι πλάι στὸ χεῖλος τῆς ποτίστρας. Ἐπειτα γυρίσαμε στὸν ἴσκιο τοῦ δέντρου και φάγαμε ἀπὸ τὸ φαῖ πού ἔχαμε στὰ σακίδιά μας.

«Νά δῶ τὰ πόδια σου», εἶπα στὴν Ἰωάννα.

Τὰ ἔβαλε πάνω στὰ γόνατά μου, μὲ τὰ μπατζάκια γυρισμένα πάνω ἀπὸ τὸν ἀστράγαλο. Ἦταν κατακόκκινα και πρησμένα. Πρόσεξα ὅτι τὸ δεύτερο δάχτυλο και τὸ τρίτο εἶχαν σχεδὸν ἴσο μῆκος. Στὸ δεξί, στὴ βάση τοῦ μεγάλου δαχτύλου εἶχε μιὰ χοντρή φουσκάλα, και οἱ ἀστράγαλοι τῆς εἶχαν γρατσουνιστεῖ ἀπὸ τ' ἀγκάθια ὥσπου νὰ βγοῦμε στὸ δρόμο. Στὰ πέλματα ὑπῆρχαν μελανιές ἐδῶ κι ἐκεῖ, ὅπου εἶχε πατήσει μιὰ μεγαλύτερη πέτρα, πού τὴ ζούληξε μέσ' ἀπὸ τὴ σόλα.

«Στὴ μητέρα μου ἄρεσε νὰ περπατάει ξυπόλυτη», τῆς εἶπα. «Στὶς πλάκες και στὸ τσιμέντο τῆς αὐλῆς δὲν

φόραγε ποτέ παπούτσια. Τὰ πέλματά της ἦταν σκληρὰ καὶ στὰ μεγάλα δάχτυλα εἶχε κάλους σὰν κέρατο. Ὅμως εἶχαν καὶ κάτι παιδικὸ τὰ πόδια της, στὰ νύχια ποὺ ἦταν μικρὰ σὰν πετραδάκια, καὶ στὴν καμάρα».

***

Πλαγιάζαμε ἀγκαλιασμένες πλέον, καὶ μιὰ νύχτα – ἤμα-
σταν στὴν ἔρημη πόλη τότε– μοῦ εἶπε: «Μίλα μου γιὰ
τὸν τόπο σου». Τὸ χέρι μου στάθηκε ἀνάμεσα στὰ σκέ-
λια της.

«Αὐτὸς εἶναι ὁ κῆπος τοῦ σπιτιοῦ μου – νά, ἡ δαμα-
σκηλιά, ἡ κούνια, οἱ τοματιές».

Ἦστερα, δυὸ δάχτυλα ἔγιναν κοριτσίστικα πόδια κι
ἀνηφόρισαν πρὸς τὸν ἀφαλὸ της, «Νά τ' ἀλώνι, ἡ παλιὰ
χορταποθήκη», κι ἀπὸ τ' ἀγνάντι τοῦ στήθους της τὸ κο-
ρίτσι εἶδε βουνὰ κι ἄλλα βουνὰ παραπίσω.

«Ἐγὼ δὲν ἔχω πιά τόπο», μοῦ εἶπε· «τὸν σκέπασε ἡ
θάλασσα· οἱ ἐλιές εἶναι σάπια παλιόξυλα στὸν πάτο της,
καὶ στὶς ξερολιθιές φωλιάζουν ψάρια. Νὰ πᾶμε ὅμως
στὸ σπίτι σου, ἅμα θές· νὰ τὸ δεῖς ξανά».

Φοβόμουν, ἀλλὰ εἶπα πὼς ἤθελα.

***

[...]

Στὸ πλάι τοῦ δρόμου ἦταν ἓνα σκουριασμένο τρακτέρ.
Ἐνας σκύλος μᾶς γάβγιζε ἀπὸ μακριά. Παραπέρα στὸ

λιβάδι έβοσκαν άγελάδες και πιό κεί στο δρόμο ήταν ή ταμπέλα του χωριοϋ, γερτή και με σβησμένα γραμμματα — φαίνονταν μονάχα ένα Δ κι ένα Β.

Μπήκαμε στο έρημο χωριό και πήγαμε από τó ένα σπίτι στ' άλλο, ψάχνοντας για τά πράγματα που χρειαζόμασταν: αδιάβροχα, καπέλα, μπότες. Μερικά σπίτια ήταν έρειπωμένα αλλά και σ' αυτά που έστεκαν ακόμα γερά οι έποχές και τά χρόνια είχανε μπει άπ' τά σπασμένα τους παράθυρα, στρώνοντας τά πατώματα με χώμα και ξερά φύλλα, και τά τραπέζια και τics καρέκλες με παχιά σκόνη. Σ' ένα σπίτι, στην κουζίνα, τά πιάτα είχαν μείνει άπλυτα στο νεροχύτη, με τ' άπομεινάρια από τó φαγητό νά 'χουν γίνει μια ξερή κρούστα πάνω στο ραγισμένο σμάλτο. Σ' ένα άλλο, σκοροφαγωμένα γυναικεϊα ροϋχα ήταν άπλωμένα πάνω σ' ένα κρεβάτι, και στο πάτωμα ήταν μια βαλίτσα άνοιχτή κι άδεια: μέσα είχε μόνο φύλλα. Κοίταξα τριγύρω, σαν νά άναζητοϋσα εκείνη τή γυναίκα που έτοιμαζόταν νά ταξιδέψει με τά φθινόπωρα και τούς χειμῶνες μέσα στη βαλίτσα της.

Σ' ένα σπίτι που τά παντζούρια του είχαν διαλυθει, ή πόρτα είχε κρεμάσει και ή μια μεριά τής σκεπής είχε βουλιάξει, παρ' όλα αυτά τó σκονισμένο τζάμι ένός μπουφέ ήταν άθιχτο· πιατικά ήταν άραδιασμένα μέσα και, σ' ένα ράφι, φτηνά μπιμπελό από βαφτίσεις: ένα άλλογο, ένας άγγελος, μια άμαξα.

Άπό ένα γάντζο στον μισογκρεμισμένο τοίχο, σ' ένα χάλασμα γεμάτο μπάζα, κρεμόταν ένα σακάκι.

Πηγαίνοντας από σπίτι σέ σπίτι, βρήκαμε δυό ζευγάρια γερές μπότες στο νούμερό μας, καπέλα κι αδιά-

βροχα. Μὰ σὲ ἓνα δὲν ἀντικρίσαμε μονάχα τὰ πράγμα-
τα μιᾶς περασμένης ζωῆς πού τώρα τὰ σκέπαζε ἡ σκόνη.
Σὲ μιὰ κάμαρα, τὸ σκέλεθρο μιᾶς γυναίκα κειτόταν στὸ
κρεβάτι, φορώντας κάτι βρόμικα κουρέλια, ὅ,τι ἔχε ἀπο-
μείνει ἀπὸ τὰ ροῦχα της. Ὅσο ἀκόμα ὑπῆρχαν κάτοι-
κοι, κήδευαν τοὺς νεκρούς, μὰ γιὰ τοὺς τελευταίους δὲν
θὰ ἔμεινε πλέον κανένας νὰ τοὺς θάψει. Ἄραγε, νὰ ἔθα-
ψε αὐτὴ μόνη της τὸν χωριανὸ πού πέθανε πρὶν ἀπ' τὴν
ἴδια καὶ νὰ περιμένε ὕστερα, ὀλομόναχη πιά, τὸ θάνατό
της; Χαλαρὴ γύρω ἀπὸ τὸν ἄσαρκο ἀριστερό της παρά-
μεσο ἔπλεε μιὰ βέρα. Ἡ Ἰωάννα βρῆκε στὴν ντουλάπα
ἓνα παλιόρουχο, ἓνα πανωφόρι πού τὸ ἔχε φάει ὁ σκό-
ρος, καὶ τὸ ἔριξε πάνω ἀπὸ τὰ κόκαλα στὸ κρεβάτι.

Ἀργότερα, πού θὰ μπαίναμε στὴν πόλη, θὰ βρῖσκαμε
κι ἄλλα σκέλεθρα: σὲ διαμερίσματα, σὲ μαγαζιά μὲ σπα-
σμένες βιτρίνες, σὲ πάρκα. Τότε εἶχαμε πολλὲς μέρες
πλέον στὸ δρόμο. Τὶς νύχτες κοιμόμασταν μέσα σ' ἔρη-
μα σπίτια ἢ στὸ ὑπαιθρο, καὶ τρώγαμε ὅ,τι φρούτα καὶ
λαχανικὰ βρῖσκαμε. Τὸ δέρμα μας ἦταν κατάμαυρο πιά,
τὸ πολῦωρο περπάτημα ἦταν μιὰ κίνηση πού τὰ μαθη-
μένα μας πόδια τὴν ἔκαναν ἀσυναίσθητα, μὲ τὸ ρυθμὸ τῆς
μιᾶς ὀλόιδιο μὲ τῆς ἄλλης, καὶ κάθε μέρα, μὲ τὸν ἥλιο,
οἱ κόρες τῆς Ἰωάννας ξάνοιγαν καὶ βάθαιναν κι ἄλλο,
σὰν νὰ ἔφτανε τὸ φῶς ὅλο καὶ πιὸ βαθιὰ μέσα τους, κά-
νοντας νὰ φανεῖ ἀχνὰ ἓνας σκοτεινὸς πυθμῆνας, ἀθέατος
ὡς τότε. Τὸ κορμί της κι ὁ ἰδρώτας της, ὅταν πλαγιάζα-
με μαζὶ τὶς νύχτες, εἶχαν μιὰ γλυκιὰ ἀρμύρα.